

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

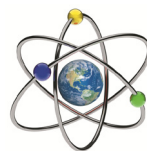
№10(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 512 sahifa,
9-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Informatika ta'limida gamifikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	10
Xalikov Akbar Tilovberdiyevich	
Terminologik kompetensiya bo'lajak shifokor kasbiy kompetentligining komponenti sifatida	14
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Alisher Navoiy merosi asosida ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirish	17
Rashidov Javohir Akram o'g'li	
Negotiating Communicative Power and Social Hierarchy in English and Uzbek Literary Discourse: A Comparative Pragmalinguistic Study	22
Nodirabegim Xonturaeva	
STEM yondashuvi asosida o'quvchilarda robototexnika ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik jihatlarini	31
Nasimova Hikoyat Nosirovna	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	37
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Ingliz va o'zbek o'rta asrlar adabiyotining shakllanishi va taraqqiyot omillari: qiyosiy-tipologik tahlil	41
Atanazarova Shoxida Baxramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarni sel texnologiyasi asosida shakllantirishning metodik imkoniyatlari	47
Normurotova Aziza Karim qizi	
Tarjimonlik kompetensiyalarini rivojlantirish	52
Karayeva Karima Nabiyevna	
Ixtisoslik modullari asosida bo'lajak logopedlarning diagnostik-korreksion kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	57
Sarimsoqova Maftuna Obidjon qizi	
O'smir yoshdagi o'quvchilarda internet tobeligining psixologik omillari va uni bartaraf etish yo'llari	61
Toshpo'latova Nodira Xudjamurodovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning psixologik asoslari	65
Jumanova Nasiba Sherboyevna	
Kasbiy ta'limda "media va axborot savodxonligi" fanini o'qitishda o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	69
Shomirzayev Baxtiyor Nazarovich	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	74
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Blended-learning modeli asosida iqtisodiyot fanining o'quv samaradorligini oshirish va o'quv natijalarining sifatini baholash	78
Abdimurodova Luiza Abdimurod qizi	
Tpack modeli asosidagi mashqlar tizimi orqali talabalarning lingvokognitiv kompetensiyasini rivojlantirish ...	85
Allamuratov G'ofur Ashurovich	
Periphrasis as a Mechanism of Secondary Nomination in English And Uzbek: a Comparative Linguo-Semantic Study	90
Fazilov Odil	
Fizika ta'limida STEAM yondashuvi asosida barqaror rivojlanish kompetensiyalarini shakllantirish	97
Omonova Sitara Zafar qizi	
Raqamli ta'lim muhitida generativ sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish orqali pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	102
Rizayeva Sanobar Davlataliyevna	

Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanish sinergetik ekotizimini adaptiv transformatsiyalash mexanizmlari.....	108
Supiyeva Buxolida Abduvaliyevna	
Rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini baholashda psixologik-intellektual o'yin texnologiyalaridan foydalanish	113
To'raxo'jayeva Ra'no Rustam qizi	
Matn bilan ishlashning zamonaviy texnologiyalari (10-sinf ona tili darslari misolida)	118
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Развитие познавательной активности учащихся 6 классов госпитальной школы в процессе самостоятельной работы по ботанике с использованием ИКТ	124
Баходирова Камола Комиловна, Хошимова Гулзода Ойбековна, Рустамова Нозима Фазлиддиновна	
Развитие медиаменталитета студентов в условиях интеграции искусственного интеллекта и витатенных образовательных технологий: модель, методы и критерии оценки.....	130
Рустамова Нодира Рустамовна	
O'quvchilarning aqliy mehnat kompetensiyasini rivojlantirishda tafakkur operatsiyalarining o'rni	137
Eshmonov Moxirjon Baxtiyor o'g'li	
Yosh bokschilarni tezlik reaksiya dinamikasini rivojlantirish mexanizmlari	140
Malikzoda Abdulatif Abdubannon o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda pedagog-tarbiyachining roli	148
Rahmonqulova Xolida Bosimovna	
10–12 yoshli futbolchilarda aerobik chidamlilikni rivojlantirishda maxsus suzish mashqlari kompleksining ilmiy-metodik asoslari	152
Akromov Shoxrux Jamshid o'g'li	
Fikr tarbiyasiga oid nazariy yondashuvlar, konsepsiyalar va metodologik mexanizmlar	159
Ismoilova Gulrux Ulug'bekovna	
Milliy identiklikning nazariy-konseptual asoslari va jamiyat taraqqiyotidagi ijtimoiy-falsafiy ahamiyati	163
Salimov Doniyor Musurmonovich	
Authentic Materials in Preschool English Teaching	169
Eshboeva Durdona Alisher qizi	
Elektron o'quv adabiyotlarni yaratish metodikasi.....	174
Adasheva Mavludaxon Umataliyevna	
Axborot-ta'lim resurslaridan foydalanishning zamonaviy metod va yondashuvlari: "resurs - metod - natija" modeli.....	180
Alijonova Shahnozaxon Kozimjon qizi, Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	
Ko'rishda nuqsoni bor shaxslar ijtimoiy integratsiyasining shaxsiylik omillari.....	184
Tohirova Mohigul Umir qizi	
Oliy ta'limda moslashuvchan ta'lim shakllari sharoitida kompetensiyaga asoslangan o'qitish metodikasini raqamli transformatsiya qilish modeli	190
Xojimurodova Muxlisa Fayzulla qizi	
Tayyorlov guruhidagi bolalarning atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatini shakllantirishning innovatsion texnologiyalari	195
Sirojiddinova Nilufar Qodirali qizi	
Bo'laklab integrallash formulasini muammoli ta'lim usulida o'rgatish metodikasi	200
Zaxriddinova Shaxlo Zahiriddin qizi, Arabova Jasmina Oybek qizi	
Maktab matematika kursida trigonometriyani o'qitishda vizuallashtirish va raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	205
Turg'unpo'latova Shahnoza Sarvarjon qizi, Adashev Jobir Kadirovich	
Internetdan samarali foydalanishga doir lokus nazoratni shakllantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	211
Abduraimova Farida Ilhomovna	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarning o'quv-bilish qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	215
Abdixodirova Go'zal Erali qizi	

Dual ta'lim asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmi: tarkibiy qismlar va baholash mezonlari.....	220
<i>Akmalova Mohinur Zafar qizi</i>	
Fanlararo integratsiya vositasida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kreativ-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish.....	224
<i>Asqarova Fayoz Jasur qizi</i>	
Ingliz tilini o'qitishda yozish ko'nikmalarini rivojlantirishning sun'iy intellekt imkoniyatlari asosidagi metodik yondashuvlari.....	228
<i>Axmedova Sarvinov Hikmatovna</i>	
O'smir yoshidagi qizlarning xulqi og'ishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar.....	232
<i>Erkinjonova Raximaxon Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	237
<i>Jabborova Ro'za O'rinbayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy faoliyatida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish.....	244
<i>Mahamatnabiyeva Barno Abduqodir qizi</i>	
O'zbekistonda sog'lom turmush tarzini ta'minlovchi ustuvor yo'nalishlar.....	250
<i>Sadikova Asila Baxtiyor qizi</i>	
Koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'lim muhitiga moslashtirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodikasi.....	255
<i>Najimova Muxabbat Teshaboyevna</i>	
12–14 yoshli futbolchilarning jismoniy va psixologik holatini rivojlantirishda musobaqaoldi emotsional tayyorgarlikning ahamiyati.....	259
<i>Nazarov Rustam Nurali o'g'li</i>	
Darslarni tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirish.....	263
<i>Shamsiyeva Inobat Qosimjonovna</i>	
Tayyorlov guruhi bolalarini ijodiy hikoya tuzishga o'rgatishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	268
<i>Egamberdiyeva Muqaddas Gupronqul qizi</i>	
Texnika oliy ta'lim tashkilotlarida obyektga yo'naltirilgan dasturlash fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	273
<i>Xodiyeva Shohsanam Baxtiyor qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kreativ pedagogik muhitni tashkil etish orqali bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish.....	280
<i>Kadirova Dildora Nadjatbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilarning huquqiy madaniyatini shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari.....	285
<i>Xamidova Malikaxon Oktamovna</i>	
Pedagogik improvizatsiya orqali nostandart ta'limiy vaziyatlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	291
<i>Yuldashev Azamatjon G'ayratbek o'g'li</i>	
Talabalarda akademik mobillikni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	297
<i>Shermanova Diyora Shakarboyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: pedagogik imkoniyatlar va ehtimoliy xavflar.....	301
<i>Abdullayeva Sarvinov Ulug'bek qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish mazmuni.....	306
<i>Mamurova Dilfuza Islomovna</i>	
Maktabgacha ta'limda bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari.....	310
<i>Rustamova Mavluda Erkinovna, Sharafutdinova Durdona Akmelevna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning o'zini o'zi boshqarish qobiliyati.....	314
<i>Xamdamova Gulhayo Xoshimovna</i>	

Национально-ориентированная методика обучения русской грамматике учащихся-билинггов в условиях Узбекистана	318
Кадирова Зарина Фархатовна	
Взаимосвязь лингвистических знаний и педагогических технологий в обучении русскому языку иностранных студентов	326
Яллабоева Зарина Бобохон кизи	
Alyuminiy mavzusini o'qitishda interfaol metodlarning ahamiyati	330
Abdisattarova Elmira Abdijamilovna, Bazarbaeva Aysanem Baxadir qizi	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (K. Otaniyozov ijodi misolida)	333
Ruzmetov Xayitboy Kaxramonovich	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar asosida o'quvchilarning ijodiy (kreativ) qobiliyatlarini rivojlantirish.....	337
Sharipova Zarnigor Zarif qizi	
Kasbiy ta'lim muassasalari rahbar xodimlarining boshqaruv va marketing kompetensiyalarini bevosita faoliyat jarayonida takomillashtirish metodikasi	342
Tursunova Shoxista Hayitboyevna	
Kasbiy ta'limda xalqaro ta'lim dasturlarini joriy etishning pedagogik va boshqaruv mexanizmlari	346
Urazbaeva Aziza Uktamovna	
Informatika darslarida yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetentligini rivojlantirish metodikasi	351
Xo'jamberdiyeva Dilfuza Ikramovna	
"Kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalarining pedagogik mohiyati va ularning klassifikatsion xususiyatlari.....	354
Ergasheva Fazilat	
Shaxs, oila munosabatlarida rashkning jinsiy tafovutlanishi.....	359
Ummatova Sitora Shavkatulloyevna	
Fransuz va o'zbek tillaridagi fe'llarning monosemantik va polisemantik ifodalanishi	364
Bekmetova Munisa Karimbayevna	
Ilmiy-texnik atamalarni izohlashda kontekstning o'ri.....	370
Ruziyeva Gulnoz Temirqulovna	
Raqamlashtirish sharoitida adabiyot o'qitishni takomillashtirish bo'yicha metodik tavsiyalar	374
Oymatova Nilufar Mirjamolovna	
Maktabgacha ta'limda alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni erta aniqlash va korreksion-rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	377
Eshmaxmadova Aziza Xusniddinovna	
Refleksiv texnologiyalar vositasida akademik halollikni rivojlantirishning pedagogik tizimi va metodikasi	382
Obbosova Mukhtasarkhon Bakirali qizi	
O'zbek va turk tillarida ko'z/göz somatik leksemalarining semantik xususiyatlari va elektron lug'atda modellashtirish	386
Feruza Rahmatova, Rahmatova Feruza	
Bo'lajak tarbiyachilarning persepsiv kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	392
Murodova Farangis G'anisherovna	
Andragogik yondashuv asosida xotin-qizlarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish.....	399
Suyunova Oysanam Orif qizi	
Zamonaviy yoshlarning psixik rivojlanishida ijtimoiy tarmoqlarning ahamiyati	403
Asila Akbaraliyeva Tojiddinovna, Nazarova Sevinch	
Методика формирования цифровой педагогической компетентности будущих педагогов в проектировании воспитательной деятельности обучающихся	407
Г. Н. Бердыханова	
Developing Professional Vocabulary of Music Students in English Through Context-Based Learning.....	413
Akbarova Moxichexra Rifatillayevna	

Imkoniyati cheklangan yosh nayza uloqtiruvchilarning kuch kobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	419
Baxshullayeva Maloxat Baxtiyor qizi	
Tibbiyot xodimlarida kasbiy stressni erta aniqlashning klinik-psixologik mexanizmlari va psixoprofilaktika modelini takomillashtirish	424
Egamov Egamberdi Azimjon o'g'li	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari...	428
Karimov Inoyat Allamovich	
Raqamli ta'lim jarayonida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati	435
Komilova Zulxumor Xokimovna	
Oliy ta'limda hunarmandchilik va sun'iy intellekt texnologiyalari integratsiyasi asosida kreativ ta'lim muhitini shakllantirishning pedagogik asoslari.....	440
Mukumova Feruza Xudoyqulovna	
O'quvchilarda formativ baholash sharoitida cholg'u ijrochilikka oid kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning shakl, metod va vositalari	445
Nazarova Sabrina Allaberdi qizi	
Masofaviy ta'lim texnologiyalari va LMS (Learning Management System) tushunchasi: Moodle, Google Classroom	451
Rabbimova Munisxon Mustafoyevna	
Muhandislik ta'limida abstrakt tafakkurni rivojlantirish muammosi va grafik dasturlash muhitlarining xorijiy tajribasi tahlili.....	456
Umarova Benazir Botirjon qizi	
Kombinatorik masalalarni algoritmlashtirishga o'rgatishda sun'iy intellekt asosidagi qo'llab-quvvatlash modeli: o'zbek manbalari tahlili va modelni asoslash	460
Valijonov Sarvarbek G'ofurjon o'g'li	
Oilaviy hayotning turli bosqichlarida kasbiy stress va emotsional regulatsiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning nazariy-psixologik asoslari.....	464
Yarashova Sitora Yermamatovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda ilmiy-tadqiqotchilik tafakkurini rivojlantirishning pedagogik modelini takomillashtirish	470
Atabayeva Muxlisa Erkin qizi	
Oliy ta'lim talabalarida matematik muammolarni tadqiqiy tahlil qilish asosida ilmiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik-nazariy asoslari	474
Qayumova Barno Abdishukurovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligi	479
Ergasheva Surayyo Yo'ldoshevna, Sultonova O'g'iloy Nabiyevna	
Organization and Innovative Management of the Processes of Preparing Students of the Preschool Educational Direction for Professional and Creative Activities	482
Mukhamedkhodzhaeva Mavzhuda Akhbarovna	
Qizlarda 100 metrga yugurish natijalarini takomillashtirishning ilmiy-pedagogik asoslari	486
Muqimov Olim Ergashevich	
Bo'lajak matematika o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish metodikasini takomillashtirish	491
Nasriddinova Halima Farhod qizi	
Jadid pedagogik merosi asosida bo'lajak o'qituvchilarning qizlar ta'lim-tarbiyasida umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	497
Toshova Zilola Kamolovna	
Talabalarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda individual ta'lim trayektoriyalarini shakllantirish metodikasi.....	502
Turayeva Mavluda Ergashevna	
Boshlang'ich ta'limda muammoli vaziyatlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish asosida ijodiy tafakkurni rivojlantirish metodikasi.....	507
Xurramov Rustam Sayfiddinovich	

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MUAMMOLI VAZIYATLARNI BOSQICHMA-BOSQICH MURAKKABLASHTIRISH ASOSIDA IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Xurramov Rustam Sayfiddinovich

Navoiy innovatsiyalar universiteti Surxondaryo kampusi

“Umumiy fanlar” kafedrası v/b dotsenti

pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

e-mail: xurramovrustam8787@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0159-4757>

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf darslarida muammoli vaziyatlarning ko'pincha haddan tashqari sodda yoki birdaniga juda murakkab shaklda taqdim etilishi natijasida o'quvchilarda zerikish yoxud chalkashlik yuzaga kelishi muammoli tahlil qilingan. Muammoli vaziyatlarni murakkablashtirish bir yo'nalishli jarayon emas, balki ma'lumotlarning to'liqligi, shartlarning ziddiyatligi, yechimlarning ochiqligi va ijodiy mahsulot yaratish erkinligi kabi mezonlar asosida boshqariladigan pedagogik jarayon sifatida talqin etilgan. Tayyor namunaga tayanish, shartlarni o'zgartirish, muqobil yechimlarni solishtirish va yangi ijodiy mahsulot yaratishni o'z ichiga olgan to'rt bosqichli metodika asoslab berilgan. Shuningdek, o'qituvchi yordamini bosqichma-bosqich kamaytirish hamda o'quvchilar qiyinchilikka duch kelganda avvalgi bosqichga qaytish tamoyillarining ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: muammoli vaziyat, bosqichma-bosqich murakkablashtirish, o'qituvchi yordami, yordamni kamaytirish, ochiq topshiriq, muqobil yechim, ijodiy mahsulot, ijodiy tafakkur.

Abstract: This article examines the problem of presenting problem situations in primary school lessons, where tasks are often either excessively simple or immediately too complex, resulting in students' boredom or confusion. The increasing complexity of problem situations is interpreted not as a unidirectional process but as a manageable pedagogical process based on several dimensions, including the completeness of information, contradictions in task conditions, openness of possible solutions, and freedom in creating a creative product. The article substantiates a four-stage methodology involving reliance on a ready-made model, modification of task conditions, comparison of alternative solutions, and creation of a new creative product. Particular attention is paid to the principles of gradually reducing teacher support (scaffolding) and returning to a previous stage when students encounter difficulties.

Key words: problem situation, gradual increase in complexity, teacher support, fading of support, open-ended task, alternative solution, creative product, creative thinking.

Аннотация: В статье анализируется проблема представления проблемных ситуаций на уроках в начальных классах, когда задания зачастую оказываются либо чрезмерно простыми, либо сразу слишком сложными, что приводит к снижению интереса учащихся или возникновению затруднений в понимании и решении поставленных задач. Усложнение проблемных ситуаций рассматривается не как однонаправленный процесс, а как управляемый педагогический процесс, осуществляемый по таким параметрам, как полнота информации, противоречивость условий, открытость решений и свобода создания творческого продукта. Обоснована четырехэтапная методика, включающая опору на готовый образец, изменение условий задания, сравнение альтернативных решений и создание нового творческого продукта. Особое внимание уделяется принципам постепенного сокращения помощи учителя и возвращения к предыдущему этапу при возникновении у учащихся затруднений.

Ключевые слова: проблемная ситуация, поэтапное усложнение, помощь учителя, постепенное сокращение помощи, открытое задание, альтернативное решение, творческий продукт, творческое мышление.

KIRISH

Muammoli ta'lim g'oyasi boshlang'ich sinf o'qituvchisi uchun yangilik emas. Deyarli har bir metodik qo'llanmada darsni muammoli vaziyat bilan boshlash tavsiya etiladi. Biroq amaliyotda ikki xil holat tez-tez kuzatiladi.

Birinchi holatda "muammo" shu qadar sodda qo'yiladiki, uning javobi savolning o'zida ko'rinish turadi va o'quvchi izlanishga ehtiyoj sezmaydi.

Ikkinchi holatda esa o'quvchi oldiga birdaniga ko'plab noma'lumli, ochiq va murakkab vazifa qo'yiladi; bola nimadan boshlashni bilmay, o'qituvchi yordamini kutadi yoki faollikni sinfdagi bir-ikki kuchli o'quvchiga topshirib qo'yadi. Har ikki holatda ham muammoli vaziyat ijodiy tafakkurni uyg'otmaydi.

Muammoning ildizi murakkablikning o'zida emas, balki uning boshqarilmasligidadir. Ijodiy tafakkur o'quvchi uchun yetarlicha qiyin, ammo yengib bo'ladigan vazifa ustida ishlaganda rivojlanadi. Bu chegara esa har bir sinfda, har bir mavzuda va har bir o'quvchi uchun turlicha. Demak, o'qituvchiga muammoli vaziyatni bir zumda "to'g'ri" murakkablikda tuzish emas, balki uni sodda shakldan boshlab bosqichma-bosqich murakkablashtirib borish usuli kerak.

Mamlakat taraqqiyotining yangi bosqichiga oid davlat dasturiy hujjatlarida inson salohiyatini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan ^[1]. Ushbu maqsad boshlang'ich sinfdan boshlab o'quvchida mustaqil muammo yechish va yangi g'oya yaratish ko'nikmasini shakllantirishni talab etadi. Tadqiqotning maqsadi boshlang'ich ta'limda muammoli vaziyatlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish metodikasini ishlab chiqish va uning ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbek pedagogikasida muammoli ta'lim nazariy jihatdan puxta ishlangan.

R.A.Mavlonova boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasida fanlararo bog'lanishlar asosida muammoli vaziyat yaratish va topshiriqlarni darajalarga ajratish imkoniyatlarini ko'rsatib bergan ^[2].

B.S.Abdullayeva va A.A.Xoligova umumiy pedagogika kursida muammoli ta'limni o'quvchining bilish faolligini oshiruvchi yondashuv sifatida tavsiflab, o'quvchilarga tabaqalashtirilgan yordam ko'rsatish zarurligini ta'kidlaydi ^[3].

N.H. Rahmonqulova va K.Matnazarova pedagogika nazariyasida muammoli ta'limning bosqichlarini va o'qituvchi rahbarligining asta-sekin kamayib borishi g'oyasini yoritgan ^[4].

Bu ishlar metodikamizning nazariy poydevorini tashkil etadi. Biroq ularda muammoli vaziyatning murakkabligi qaysi o'lchovlar bo'yicha va qanday ketma-ketlikda oshirilishi, shuningdek, o'quvchi qiyinchilikka duch kelganda qanday harakat qilinishi aniq metodik ko'rinishga keltirilmagan.

Xorijiy tadqiqotlarda muammoli ta'lim va o'qituvchi yordami masalasi yangi sharoitlarda o'rganilmoqda.

W. Ji va G.K.W. Wong muammoli ta'limni hisoblash tafakkuri bilan uyg'unlashtirib, muammoni qismlarga ajratish, qonuniyat topish va yechimni loyihalash boshlang'ich ta'limning yuqori sinflarida ijodiy tafakkurning o'ziga xoslik va batafsillik jihatlarni kuchaytirganini ko'rsatgan ^[5].

L.Sun va hammualliflar boshlang'ich ta'limda o'yin asosidagi o'qitishda o'qituvchi yordamini tizimli tahlil qilib, yordam o'quvchining bilish, qiziqishga oid yoki muloqot ehtiyojiga moslashtirilishi va ortiqcha ko'rsatma o'quvchilar hamkorligini siqib chiqarmasligi lozimligini qayd etgan ^[6].

A.Aytekina va M.S.Topçu ekransiz, qo'l bilan bajariladigan topshiriqlar ijodiy muammo yechish ko'nikmasini rivojlantirishda samarali ekanini aniqlagan ^[7].

S.Maksić va S.Jošić esa o'quvchilar nuqtai nazaridan ijodkorlikni qo'llab-quvvatlovchi yordamning bilish, ijtimoiy, qiziqitiruvchi va madaniy turlarini ajratgan ^[8].

B. Ruiz-del-Pino va hammualliflarning boshlang'ich ta'limdagi ijodkorlik dasturlariga bag'ishlangan umumlashtiruvchi tahlili maxsus tashkil etilgan pedagogik ta'sir ijodiy tafakkurni rivojlantirishi mumkinligini tasdiqlaydi ^[9].

Ammo bu tadqiqotlarning birortasida murakkablikni bosqichma-bosqich oshirish mustaqil metodik tamoyil sifatida ko'rib chiqilmagan.

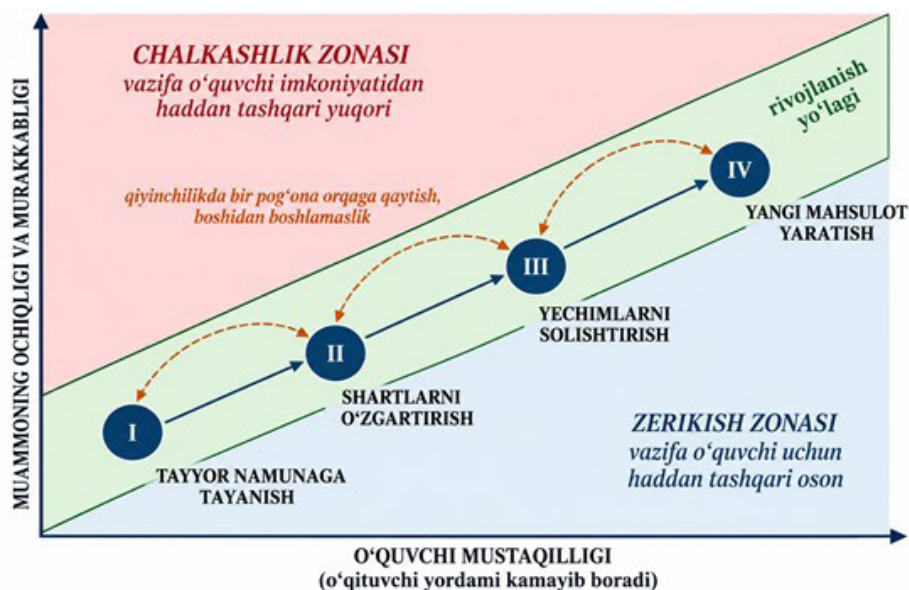
TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tahlil muammoli vaziyatning murakkabligi bitta ko'rsatkich emasligini ko'rsatdi:

- topshiriq ma'lumoti yetarli bo'lmasa yoki ortiqcha ma'lumot bilan aralashgan bo'lsa, u murakkablashadi;
- shartlar bir-biriga zid bo'lsa, murakkablashadi; bir nechta to'g'ri yechimga ega bo'lsa, murakkablashadi;
- o'quvchidan tayyor javob emas, yangi mahsulot talab qilinsa, yana murakkablashadi.

Darsliklardagi topshiriqlarda bu o'lchovlar ko'pincha bir vaqtda va tartibsiz o'zgaradi. Ishlab chiqilgan metodikada esa ular ketma-ket, har bosqichda asosan bittadan o'zgartiriladi.

Metodikaning mohiyati 1-rasmda aks ettirilgan. Chizmaning yotiq o'qi o'quvchi mustaqilligini, tik o'qi esa muammoning ochiqligi va murakkabligini ifodalaydi. O'quvchi uchun eng qulay rivojlanish sharoiti ikki holat oralig'idagi yo'lakda yuzaga keladi: vazifa uning mustaqilligiga nisbatan juda oson bo'lsa, zerikish, juda qiyin bo'lsa, chalkashlik boshlanadi.

1-rasm: Muammoli vaziyatlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirishning rivojlanish yo'lasi

Metodika to'rt bosqichdan iborat:

1. Tayyor namunaga tayanish bosqichida o'quvchi muammo va uning yechimini o'qituvchi namunasi orqali ko'radi, so'ng xuddi shunday vaziyatni namunaga qarab hal qiladi.
2. Shartlarni o'zgartirish bosqichida avvalgi muammoning bitta yoki ikkita sharti o'zgartiriladi va o'quvchi namunani yangi sharoitga moslashtirishga majbur bo'ladi.
3. Yechimlarni solishtirish bosqichida bir nechta to'g'ri yechimga ega muammo qo'yiladi; o'quvchilar guruhlarida turli yechim topadi va ularni afzallik hamda kamchiliklari bo'yicha taqqoslaydi.
4. Yangi mahsulot yaratish bosqichida esa o'quvchi muammoni o'zi aniqlaydi yoki qayta ta'riflaydi va uning yechimi sifatida yangi buyum, maket, matn yoki reja yaratadi.

Rasmdagi qaytish yo'nalishlari metodikaning muhim tamoyilini ifodalaydi. O'quvchi biror bosqichda qiyinchilikka duch kelsa, u boshidan boshlashga emas, faqat bir pog'ona orqaga qaytariladi. Masalan, yechimlarni solishtira olmayotgan o'quvchiga shartlari o'zgartirilgan, lekin yagona yechimli o'xshash muammo beriladi va u yana oldinga harakatlanadi. Bu tamoyil o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini saqlab, muvaffaqiyatsizlikni mag'lubiyatga emas, vaqtinchalik to'xtashga aylantiradi.

Metodika bitta hayotiy muammo misolida ko'rsatilganda yanada tushunarli bo'ladi. Sinfidagi gullarni uzoq ta'til davomida qanday sug'orish mumkin degan muammo matematika, atrofimizdagi olam va texnologiya darslarini birlashtiradi. Uning bosqichma-bosqich murakkablashuvi jadvalda keltirilgan.

1-jadval: "Ta'tilda gullarni sug'orish" muammosining bosqichma-bosqich murakkablashuvi

Bosqich	Muammoli vaziyat	O'qituvchi yordami	Keyingi bosqichga o'tish belgisi
Tayyor namunaga tayanish	o'qituvchi bir gul uchun sug'orish jadvalini tuzib ko'rsatadi; o'quvchilar ikkinchi gul uchun xuddi shunday jadval tuzadi	to'liq namuna, har bir qadamni izohlash	o'quvchi namunani yordamsiz takrorlay oladi
Shartlarni o'zgartirish	ta'til uzayadi, sinfga hech kim kela olmaydi; ba'zi gullar ko'p, ba'zilar kam suv talab qiladi	yo'naltiruvchi savollar, shartlarni ajratib yozish	o'quvchi qaysi shart o'zgarganini va u yechimga qanday ta'sir qilishini aytadi
Yechimlarni solishtirish	guruhlar turli yechim taklif qiladi: suvli idish va pilik, gullarni uyga tarqatish, navbatchilik; ular qulaylik, xavfsizlik va xarajat bo'yicha solishtiriladi	solishtirish mezonlarini birgalikda belgilash	o'quvchi o'z yechimidan boshqasining afzalligini tan olib, dalil keltiradi
Yangi mahsulot yaratish	o'quvchilar oddiy materiallardan o'z sug'orish moslamasi maketini yasaydi, uni sinab ko'radi va takomillashtiradi	faqat so'rov bo'yicha maslahat	o'quvchi mahsulotni taqdim etib, uning qaysi muammoni qanday hal qilishini tushuntiradi

TAHLIL VA NATIJALAR

Jadvaldagi so'nggi ustun metodikaning eng muhim amaliy qismidir. O'qituvchi o'quvchini keyingi bosqichga dars rejasiga qarab emas, balki aniq kuzatiladigan belgiga qarab o'tkazadi. Bu belgilar sinfdagi har bir o'quvchining turli bosqichda bo'lishiga imkon beradi: bir guruh yechimlarni solishtirayotgan paytda boshqasi hali shartlarni o'zgartirish ustida ishlashi mumkin.

Taklif etilgan metodika mahalliy pedagogikadagi muammoli ta'lim nazariyasini ^[2; 4] ikki jihatdan rivojlantiradi.

Birinchidan, murakkablik yagona miqdor sifatida emas, balki bir nechta o'lchovlar yig'indisi sifatida qaraladi va o'qituvchi ularni alohida-alohida boshqara oladi.

Ikkinchidan, o'qituvchi rahbarligining kamayib borishi g'oyasi aniq bosqichlar va o'tish belgilari bilan to'ldiriladi. B.S.Abdullayeva va A.A.Xoliqova ta'kidlagan tabaqalashtirilgan yordam ^[3] bizning metodikada o'quvchining qaysi bosqichda turganiga qarab tanlanadigan yordam shakliga aylanadi.

L.Sun va hammualliflarning xulosalari ^[6] yordamni kamaytirish tamoyilini qo'llab-quvvatlaydi, biroq ular ortiqcha yordamning xavfini ham ko'rsatadi: o'qituvchi har bir qiyinchilikda darhol yechimni aytsa, o'quvchilar o'zaro hamkorlik qilish o'rniga o'qituvchiga suyanib qoladi. Shu sababli to'rtinchi bosqichda yordam faqat o'quvchi so'raganda beriladi. S.Maksić va S.Jošić ajratgan yordam turlari ^[8] esa bosqichlar bo'yicha yordamning mazmuni ham o'zgarishi kerakligini ko'rsatadi: dastlabki bosqichlarda bilishga oid yordam ustun bo'lsa, keyingi bosqichlarda qiziqishni qo'llab-quvvatlovchi va ijtimoiy yordam, ya'ni o'quvchi g'oyasini qo'llab-quvvatlash va guruh muhitini yaratish muhimroq bo'ladi.

W.Ji va G.K.W.Wong hamda A.Aytekin va M.S.Topçu tadqiqotlari ^[5; 7] muammoni qismlarga ajratish va qo'l bilan ishlash ijodiy muammo yechishga ijobiy ta'sir qilishini ko'rsatgan. Bu natijalar to'rtinchi bosqichdagi moddiy mahsulot yaratishni asoslaydi. Ammo ta'kidlash lozimki, ushbu tadqiqotlar yuqoriroq sinflarda va boshqa ta'lim sharoitida o'tkazilgan, ularda murakkablikni bosqichma-bosqich oshirish mustaqil omil sifatida tekshirilmagan. Shu sababli taklif etilgan metodikaning samaradorligi O'zbekiston boshlang'ich maktablari sharoitida alohida tajriba-sinov orqali aniqlanishi kerak.

Metodikani qo'llashda vaqt omilini ham hisobga olish zarur. To'rt bosqichni bitta darsda o'tish imkonsiz; bitta muammo bir necha dars davomida, turli fanlar doirasida rivojlantirilishi maqsadga muvofiq. Bu esa boshlang'ich sinf o'qituvchisidan fanlararo rejalashtirishni talab qiladi, boshlang'ich sinfdagi barcha fanlarni bir o'qituvchi o'qitishi esa buning uchun qulay imkoniyat yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Muammoli vaziyatning ijodiy tafakkurga ta'siri uning murakkabligiga emas, balki bu murakkablikning qanday boshqarilishiga bog'liq. Murakkablik ma'lumotning to'liqligi, shartlarning ziddiyatligi, yechimlarning ochiqqligi va mahsulot erkinligi o'lchovlari bo'yicha alohida-alohida oshirilganda o'quvchi zerikish va chalkashlik holatlari oralig'idagi rivojlanish yo'lida qoladi.

Tayyor namunaga tayanish, shartlarni o'zgartirish, yechimlarni solishtirish va yangi mahsulot yaratish bosqichlari o'quvchini taqlid qiluvchidan muammoni o'zi qo'yuvchi va hal qiluvchi ijodkorga aylantiradi. Bosqichlar oralig'idagi o'tish dars rejasiga emas, aniq kuzatiladigan belgilarga asoslanadi, qiyinchilikda esa o'quvchi boshidan emas, bir pog'ona orqadan davom etadi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun bitta hayotiy muammo atrofida qurilgan va bir necha fanni qamrab oluvchi muammoli vaziyatlar to'plamini ishlab chiqish, darsliklardagi muammoli topshiriqlarni esa murakkablik o'lchovlari bo'yicha qayta tartiblash tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. 16.02.2026, PF-21-son // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi (LexUZ).
2. Mavlonova R.A. Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi. - Toshkent: Ilm Ziyo, 2009. - 192 b.
3. Abdullayeva B.S., Xoliqova A.A. Umumiy pedagogika. 1-qism. - Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2021. - 204 b.
4. Rahmonqulova N.H., Matnazarova K. Pedagogika nazariyasi va tarixi. - Toshkent: O'qituvchi, 2010. - 144 b.
5. Ji W., Wong G.K.W. Integrating problem-based learning and computational thinking: cultivating creative thinking in primary education // Frontiers in Education. - 2025. - Vol. 10. - Art. 1625105. - DOI: 10.3389/educ.2025.1625105.
6. Sun L., Kangas M., Ruokamo H., Siklander S. A systematic literature review of teacher scaffolding in game-based learning in primary education // Educational Research Review. - 2023. - Vol. 40. - Art. 100546. - DOI: 10.1016/j.edurev.2023.100546.

7. Aytekin A., Topçu M.S. Improving 6th Grade Students' Creative Problem Solving Skills Through Plugged and Unplugged Computational Thinking Approaches // Journal of Science Education and Technology. - 2024. - Vol. 33. - P. 867-891. - DOI: 10.1007/s10956-024-10130-y.
8. Maksić S., Jošić S. Scaffolding the development of creativity from the students' perspective // Thinking Skills and Creativity. - 2021. - Vol. 41. - Art. 100835. - DOI: 10.1016/j.tsc.2021.100835.
9. Ruiz-del-Pino B., Fernández-Martín F.D., Arco-Tirado J.L. Creativity training programs in primary education: A systematic review and meta-analysis // Thinking Skills and Creativity. - 2022. - Vol. 46. - Art. 101172. - DOI: 10.1016/j.tsc.2022.101172.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.